07/11/2022

Σουηδίας Κλεόπας: Ο Άγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως και η γενέτειρά του Σηλυβρία

/ Γνώμες

Του Μητροπολίτη Σουηδίας κ. Κλεόπα

Η Σηλυβρία της Ανατολικής Θράκης υπήρξε η γενέτειρα του αγίου Νεκταρίου μητροπολίτου Πενταπόλεως της Λιβύης, κατά κόσμον Αναστασίου Κεφαλά, η πόλη στην οποία αντίκρισε το φως της ζωής, την 1η Οκτωβρίου 1846, έλαβε την πρώτη εγκύκλιο μόρφωση και διήνυσε τα δεκατέσσερα πρώτα έτη του επιγείου βίου του.

Η Σηλυβρία, η οποία καταλαμβάνει εξέχουσα θέση στην εκκλησιαστική ιστορία, **ευρίσκεται επί της Θρακικής παραλίας της Προποντίδος, κοντά στην Κωνσταντινούπολη**. Ήδη από τον 18ο αιώνα, είχε αγορά, χάνια, εργαστήρια, καφενεία, πολλά καταστήματα και παλαιές εκκλησίες. Το μεγαλύτερο μέρος του

πληθυσμού ήσαν Έλληνες Χριστιανοί, λίγοι Ιουδαίοι και σποραδικώς ελάχιστοι Τούρκοι.

Ήδη από τον 17ο αιώνα, υπήρχαν δύο σχολές· μία ιερατική, που ιδρύθη με δαπάνες του μητροπολίτου Καλλινίκου και μία κοινή σχολή, με χρηματοδότηση του ηγεμόνος της Βλαχίας Αλεξάνδρου Μουρούζη. **Το 1849, εκτίσθη το παρθεναγωγείο και η βιβλιοθήκη, που ανέδειξαν την Σηλυβρία ως κέντρο πνευματικής ακτινοβολίας.**

Η εύρεσις ανεκδότων επιστολών του αγίου Νεκταρίου, η πλειοψηφία των οποίων απευθύνεται προς το διοικητικό συμβούλιο της Ριζαρείου εκκλησιαστικής σχολής, παρουσιάζονται άγνωστες πτυχές της πολυδιάστατης ποιμαντικής δράσεως του ιεράρχου ως φιλοπάτριδος, μαχομένου υπέρ των δικαίων της δοκιμαζομένης τότε Ανατολικής Θράκης και της διαιωνίσεως του εκεί ελληνικού στοιχείου και των παραδόσεών του.

Στις ίδιες επιστολές, ο άγιος παρουσιάζεται ως αρρήκτως συνδεδεμένος με την οικογενειακή του εστία και τους συγγενείς του, δίδει το παρόν σε κάθε έκφανση του βίου τους, συνδράμοντας παντοιοτρόπως στις ανάγκες τους, συμμετέχων στις χαρές και τις θλίψεις τους.

Στην από 15ης Σεπτεμβρίου 1894 επιστολή του, ο άγιος συνέστησε στο διοικητικό συμβούλιο της **Ριζαρείου σχολής** τον διορισμό ενός ιεροσπουδαστού από την Τυρολόη της Θράκης, ως νεωκόρου, εις αντικατάστασιν άλλου μαθητού, που προεχειρίσθη εις ιεροδιάκονον. Στο τέλος της επιστολής του, ο άγιος υπεστήριξε την αίτησή του, να προσληφθεί ο νέος Θραξ αντί άλλου, με πέντε σαφή επιχειρήματα υπέρ του νέου: **α) η αφοσίωσίς του στην Εκκλησία, β) η ενδόμυχος επιθυμία του να ιερωθεί, γ) η βεβαιότης που προσδίδει ο χαρακτήρ του και οι γνώσεις που θα λάβει στην σχολή, στο να προβεί χρήσιμος στην Εκκλησία, δ) ο εμπλουτισμός της τάξεως των ιερωμένων με κληρικούς του κύρους του νέου αυτού στην υπόδουλη Ελλάδα, και ε) η πεποίθησις ότι θα καταστεί γενναίος πρόμαχος των εθνικών συμφερόντων στην Θράκη.**

Ο εν λόγω ιεροσπουδαστής έγινε τελικώς δεκτός στην Ριζάρειο, όπου εφοίτησε τα έτη 1895-1899.

Στο ιστορικό αρχείο της Ριζαρείου υπάρχει μία ακόμη επιστολή του αγίου Νεκταρίου προς το διοικητικό συμβούλιο της σχολής, συνταχθείσα την 15η Μαΐου 1902, στην οποία υπέβαλε και υπεστήριξε την από 5ης Μαΐου 1902 αίτηση της “Θρακικῆς Ἀδελφότητος”, όπως γίνουν αποδεκτοί στην σχολή και άλλοι Θράκες

νέοι, με την προϋπόθεση ότι και ο ίδιος ο διευθυντής θα συνέβαλε στην καταβολή των διδάκτρων και των λοιπών εξόδων φοιτήσεως. Δυστυχώς, δια λόγους οικονομικούς, το αίτημα απερρίφθη, όπως μαρτυρείται στην από 22ας Μαΐου 1902 επιστολή του διοικητικού συμβουλίου προς τον σχολάρχη.

Στην από 29ης Οκτωβρίου 1894 επιστολή του, **ο άγιος Νεκτάριος παρεκάλεσε τους συμβούλους της Ριζαρείου,** να δεχθούν ως οικότροφο τον ανεψιόν του, Θεμιστοκλή Κεφαλά, με την προϋπόθεση ότι θα ενεγράφετο σε δημόσιο σχολείο, μέχρι της εισαγωγής του ως εσωτερικού μαθητού της Ριζαρείου, αφού προηγουμένως θα υπεβάλετο σε εξετάσεις και θα εγένετο δεκτός.
Ο άγιος υπεσχέθη στο συμβούλιο, ότι θα ανελάμβανε προσωπικώς την κηδεμονία του νέου και θα κατέβαλε μηνιαίως τα έξοδα διατροφής του. Ο Θεμιστοκλής ήτο υιός του αδελφού του Χαραλάμπη και ο πρώτος ανεψιός που ανέλαβε ο άγιος υπό την εποπτείαν του.

Στην συνεδρίαση του πολυμελούς συμβουλίου της 18ης Ιανουαρίου 1895, το πολυμελές συμβούλιο απεδέχθη τον ανεψιό του σχολάρχου, ως τακτικό ιδιοσυντήρητο μαθητή και κοινοποίησε την απόφασή του εγγράφως στον ταμία της σχολής και στον διευθυντή.

Ο Θεμιστοκλής εισήχθη ως τακτικός μαθητής στην Β΄ προπαιδευτική, το σχολικό έτος 1897-1898. Οι από 2ας Νοεμβρίου και 10ης Δεκεμβρίου 1897 επιστολές αποτελούν έκφραση ευχαριστιών του διευθυντού προς το διοικητικό συμβούλιο, για την πρόσληψη του ανεψιού του Θεμιστοκλή στην σχολή.

Προ της ενάρξεως του σχολικού έτους 1898-1899, ο Θεμιστοκλής διέκοψε τις σπουδές του στην Ριζάρειο, δι᾽ αγνώστους λόγους. Η αποχώρησίς του δεν κατέβαλε τον άγιο Νεκτάριο, αλλ᾽ αντιθέτως του δημιούργησε έντονη επιθυμία, να συνεχίσει την πνευματική προσφορά προς την ιδιαιτέρα πατρίδα του, εις ένδειξιν ευγνωμοσύνης δια τα όσα αύτη του προσέφερε στην παιδική του ηλικία.

Ο άγιος εστίασε τις πνευματικές ανάγκες της Σηλυβρίας στην ανάδειξη νέων που θα εξεπαιδεύοντο και θα διεμόρφωναν χαρακτήρα “ιεροπρεπή και ελληνοπρεπή”, γενόμενοι ιεροκήρυκες της “Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας”, όπως χαρακτηριστικώς ανέφερε σε επιστολή του.

Ο σχολάρχης επίσκοπος συγκατετέθη ενθέρμως στην παράκληση που εξέφρασε ο “ἐν Σηλυβρίᾳ κ. Φώτιος Κανακίδης”, ο οποίος εζήτησε “νά γίνῃ δεκτός ὁ υἱός αὐτοῦ Χρυσόστομος ὡς ἰδιοσυντήρητος μαθητής”, αλλά “διά τήν ὡμολογημένην ἀπορίαν αὐτοῦ”, “νά ἀφεθῇ κατά μέρος ὁ ὅρος τῆς ἐτησίας προκαταβολῆς”.

Αν και τα οικονομικά του ήσαν περιορισμένα, ο άγιος, δια της από 11ης Οκτωβρίου 1898 επιστολής του, παρεκάλεσε το συμβούλιο της σχολής, να αποδεχθεί το αίτημά του, να προσληφθεί στην Ριζάρειο, ως ιδιοσυντήρητος, κάποιος νέος Σηλυβρινός, που θα εξεπλήρωνε τις ανωτέρω προϋποθέσεις, θα είχε επιθυμία να περιβληθεί το της ιερωσύνης ένδυμα και, μετά το πέρας των σπουδών του, θα επέστρεφε στην “αναξιοπαθούσα” Σηλυβρία, για να προσφέρει εκεί τις εθνικοθρησκευτικές του υπηρεσίες.

Ο άγιος επρότεινε στο συμβούλιο, να του κρατείται μέρος του μισθού του για την συντήρηση του εν λόγω ιεροσπουδαστού. Στην συνεδρίαση του πολυμελούς συμβουλίου της 31ης Οκτωβρίου 1898, έγινε δεκτή η ανωτέρω αίτησις του σχολάρχου επισκόπου.

Μετά την αποχώρηση του Θεμιστοκλή Χ. Κεφαλά από την Ριζάρειο, ο πατέρας του Χαραλάμπης απέστειλε το 1902, τον άλλο του υιό Μιχαήλ, να τον αναλάβει ο άγιος υπό την προστασία του. Επειδή ήτο αδύνατος μαθητής και δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στις ακαδημαϊκές απαιτήσεις της Ριζαρείου, ο άγιος τον έστειλε σε δημόσιο σχολείο των Αθηνών, αναλαμβάνοντας, ουχί μόνον τα έξοδά του, αλλά και την προετοιμασία του για τις εισαγωγικές εξετάσεις της Ριζαρείου, όπως μαρτυρείται στην από 28ης Σεπτεμβρίου 1902 επιστολή του προς το διοικητικό συμβούλιο της σχολής.

Τελικώς, ο Μιχαήλ έγινε δεκτός, το ακαδημαϊκό έτος 1903-1904, και παρέμεινε φοιτών στην σχολή μέχρι το 1906, ως υπότροφος της μονής Ασωμάτων Πετράκη, οπότε και διέκοψε τις σπουδές του.

Ένας ακόμη ανεψιός έρχεται να προστεθεί στην χορεία των άλλων δύο, που ανέλαβε ο άγιος υπό την προστασία του. Πρόκειται για τον Ελευθέριο Σταυρίδη, εγγονό της αδελφής του, ο οποίος, αν και είχε συσταθεί ενθέρμως από τον μητροπολίτη Σηλυβρίας και τον πρόεδρο του Θρακικού πατριωτικού συλλόγου Κ. Ξ. Σπυρίδη, για να εισαχθεί ως υπότροφος του Ριζαρείου κληροδοτήματος, εν τέλει απερρίφθη από το συμβούλιο της σχολής, αρχικώς.

Η αιφνιδιαστική αύτη απόφασις εκίνησε την πένα του αγίου στην σύνταξη μιάς

επιστολής και μιάς αιτήσεως, με ημερομηνία 12 Οκτωβρίου 1907, δια των οποίων, έκαμε χρήση σχετικού άρθρου του οργανισμού της σχολής, περί εγγραφής τέκνων των καθηγητών και συμβούλων, ως εξωτερικών μαθητών, παρακαλώντας το συμβούλιο, να ευαρεστηθεί, να δεχθεί τον Ελευθέριο ως εξωτερικό μαθητή της Α΄ τάξεως, αφού προηγουμένως υποβληθεί στις απαιτούμενες εισαγωγικές εξετάσεις και επιτραπεί η διαμονή του εις τα διαμερίσματα της διευθύνσεως.

Ο άγιος εδεσμεύθη στην αίτησή του, να αναλάβει τα έξοδα διατροφής και περιβολής του ανεψιού του, αδυνατούσε όμως να καλύψει την ολική δαπάνη. Αυτό προφανώς οφείλεται, όχι στην απροθυμία του, αλλά προφανώς στα επιπρόσθετα έξοδα που είχε επωμισθεί, ήδη από το 1904, με την ίδρυση της μοναστικής αδελφότητος Αιγίνης, την αναπαλαίωση της εγκαταλελειμμένης μονής της Ζωοδόχου Πηγής, την ανέγερση κελίων, την συντήρηση της δεκαμελούς αδελφότητος, τα έξοδα μετακινήσεώς του προς και από την Αίγινα και την συνέχιση εκδόσεως των συγγραμμάτων του. Παρ’ όλα αυτά, ο άγιος έσπευσε και πάλι να προσφέρει τις υπηρεσίες του και την έμπρακτη αγάπη του στους συγγενείς του.

Στην από 1ης Ιουνίου 1908 γραπτή ερώτηση του **καθηγητού Νικολάου Παπαγιαννοπούλου, διαδόχου του αγίου Νεκταρίου στην διεύθυνση της Ριζαρείου,** προς το συμβούλιο της σχολής, περί διακανονισμού της ιδιότητος του Ελευθερίου Σταυρίδου, το πολυμελές συμβούλιο απεφάσισε, να δεχθεί τον εν λόγω μαθητή ως υπότροφο της Ριζαρείου περιουσίας, για το επόμενο ακαδημαϊκό έτος 1908-1909, εκπληρώνοντας παλαιά επιθυμία του τέως σχολάρχου, μητροπολίτου Νεκταρίου, όπως μαρτυρείται στις από 9ης Ιουνίου και 16ης Οκτωβρίου 1907 επιστολές του προς τον διευθυντή Παπαγιαννόπουλο. Ο Ελευθέριος φοίτησε στην σχολή τα έτη 1907-1910.

Η επιστολή που εστάλη από τον άγιο Νεκτάριο στον γενικό πρόξενο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1906, αποτελεί ένα είδος πληρεξουσίου, δια του οποίου ο άγιος μετεβίβασε τις δύο ιδιόκτητες οικίες του στην Σηλυβρία, στον αδελφό του Χαραλάμπη, με την προϋπόθεση να πανδρεύσει δύο από τις κόρες του, με τα έσοδα από την πώληση των οικιών. Μέχρι και την κοίμηση του αγίου, οι οικίες αυτές δεν είχαν πωληθεί, διότι αναφέρονται και πάλι στην διαθήκη του.

Η προς Κύριον εκδημία της Μαριώρας Κεφαλά, ανύπανδρης αδελφής του αγίου, ώθησε τον άγιο, να αναλάβει προσωπικώς την δαπάνη της εξοδίου ακολουθίας, της αγοράς τάφου στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών και την αφιέρωση του συγγράμματός του “Χριστολογία” εις την μνήμην αυτής.

Η από 26ης Μαΐου 1900 επιστολή αποτελεί έγγραφη παράκληση του αγίου προς το συμβούλιο της Ριζαρείου, όπως προκαταβληθεί εις αυτόν το ποσόν των πεντακοσίων δραχμών, για την κάλυψη των εξόδων της εξοδίου ακολουθίας της Μαριώρας.

Μαζί με την από 28ης Νοεμβρίου 1902 επιστολή του, ο άγιος, από την θέση του διευθυντού της Ριζαρείου, απέστειλε στον πρόεδρο της "Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας" δύο φωτογραφίες του ναού του αγίου Σπυρίδωνος στην Σηλυβρία κι ένα αντίγραφο χάρτινης εικόνος, η οποία ευρέθη στον περίβολο του ναού της Θεοτόκου στην Σηλυβρία, που προφανώς του είχαν ζητηθεί.

Η εν λόγω επιστολή αποτελεί την επισφράγιση του άρθρου αυτού, που κατέγραψε την συγκινητική προσφορά του αγίου Νεκταρίου στην προώθηση των εθνικοθρησκευτικών συμφερόντων της ιδιαιτέρας πατρίδος του, καθώς και την ποικιλότροπη συνδρομή του ιδίου στην ζωή των συγγενών του.